

1. Yurt içinde geçiş hakkı ve tesis paylaşımı mevzuatı

Geçiş hakkı, 5809 sayılı kanunda belirtildiği üzere; İşletmecilere, elektronik haberleşme hizmeti sunmak için gerekli şebeke ve alt yapıyı kurmak, kaldırmak, bakım ve onarım yapmak gibi amaçlar ile kamu ve özel mülkiyet alanlarının altından, üstünden, üzerinden geçmeleri için tanınan hakları ifade etmektedir. 5809 sayılı kanunun dördüncü bölümü, 22-30 maddeleri arasında çerçevesi çizilen bu husus ile ilgili ayrıca Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından yürütülen bir yönetmelik¹ ve bir usul esas² bulunmaktadır.

Tesis Paylaşımı ise; Elektronik haberleşme hizmeti sunumunda kullanılan boru, kanal, direk ve kuleler dâhil ilgili tesis ve cihazların diğer işletmeciler tarafından da kullanılmasını veya paylaşılmasını ifade etmektedir. Benzer şekilde, 5809 sayılı kanunun 17. ve 24. maddelerinde çerçevesi çizilen tesis paylaşımı ve ortak yerleşim ile ilgili bir tebliğ³ ve birçok BTK kurul kararı⁴ bulunmaktadır.

5809 sayılı Kanunun 24. maddesinde, geçiş hakkı yöntemi ile kendi altyapısını tesis etmek isteyen işletmecilere öncelikli olarak tesis paylaşımı yapma ön şartı getirilmektedir. Bu durum, hâlihazırda birçok noktada yerleşik işletmeciye (Türk Telekom'a) bağımlı hale getirilen alternatif işletmecileri daha da zor durumda bırakmaktadır. Bu sorunların önüne geçebilmek için aşağıdaki adımlar atılmalıdır.

- Kendi altyapısını kurmak isteyen işletmecilere bir ön şart olarak getirilen tesis paylaşımı yapma zorunluluğu kaldırılmalıdır. Buna göre, tesis paylaşımı zorunluluğunu getiren "5809 sayılı Kanun'un 24. Maddesi" ve "Geçiş Hakkı Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri" kaldırılmalıdır.
- Geçiş hakkı başvurularının cevaplanması süreci çok uzundur. Bu nedenle, "Sabit ve Mobil Haberleşme Altyapısı veya Şebekelerinde Kullanılan Her Türlü Kablo ve Benzeri Gerecin Taşınmazlardan Geçirilmesine İlişkin Yönetmelik'in 10. Maddesi" gözden geçirilmelidir.
- Geçiş hakkı sağlayıcılarının ücret talepleri Geçiş Hakkı Yönetmeliği ücret tarifesi ile sınırlandırılmasına yönelik bağlayıcı düzenlemeler yapılmalıdır.
- Tesis Paylaşımı Tarifeleri %50 düşürülmelidir.

2. Yurt içi yatırımlarda karşılaşılan sorunlar

Elektronik haberleşme sektörü gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de ekonomik büyümenin en önemli yapı taşlarından biridir. Sektördeki hızlı gelişmeler ve yenilikler kullanıcı sayısında artışa neden olmakla beraber vergi politikalarındaki değişimlerde de önemli bir rol oynamaktadır.

Sektörde hâlihazırda sunulan ve/veya pazara yeni girecek hizmetler düşünüldüğünde mevcut mali yükümlülüklerin karmaşık yapısı yüzünden uygulamalarda da sorunlar yaşanmaktadır. Diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında ülkemiz telekomünikasyon sektörü, çok ağır mali yükümlülüklerle tabidir. Bu bağlamda, yatırımların artabilmesi için elektronik haberleşme

¹ SABİT VE MOBİL HABERLEŞME ALTYAPISI VEYA ŞEBEKELERİNDE KULLANILAN HER TÜRLÜ KABLO VE BENZERİ GERCİN TAŞINMAZLARDAN GEÇİRİLMESİNE İLİŞKİN YÖNETMELİK

² SABİT VE MOBİL HABERLEŞME ALTYAPISI VEYA ŞEBEKELERİNDE KULLANILAN HER TÜRLÜ KABLO VE BENZERİ GERCİN TAŞINMAZLARDAN GEÇİRİLMESİNE İLİŞKİN YÖNETMELİĞİN UYGULANMASI HAKKINDA USUL VE ESASLAR

³ ORTAK YERLEŞİM VE TESİS PAYLAŞIMINA İLİŞKİN USUL VE ESASLAR HAKKINDA TEBLİĞ

⁴ <https://btk.gov.tr/tesis-paylasimi-duzenlemesi>

hizmetlerinde vergi ve mali yükümlülükler azaltılmalıdır. Uygulanan yükümlülüklerden bazıları işletmeciler, bazıları ise aboneler üzerinde yoğun bir baskı oluşturmaktadır. KDV, ÖİV, Hazine payı, Kurum Masraflarına Katkı Payı, Evrensel Hizmet Katkı payı, altyapı ve aboneler için ayrı ayrı telsiz kullanım ücretleri, kullanım hakkı ücretleri vb. isimler altında aboneye ve işletmeciye birçok mali yükümlülükler yüklenmiştir.

Ayrıca, elektronik haberleşme sektöründe hizmet türüne göre farklı yükümlülüklerin bulunması, vergi adaletsizliği yaratmakta ve uygulamalarda da karmaşıklığa neden olmaktadır. Sektörün gelişmesine, altyapı yatırımlarının teşvik edilmesine, genişbant yaygınlığının artırılmasına yönelik olarak sektör üzerindeki vergilerin düşürülmesi gerekmektedir.

3. Fiber çekim maliyetleri

Fiber altyapı, telekomünikasyon trafiğinin en düşük maliyetle son kullanıcılara ulaşmasını sağlar ve şehirlerdeki evlere ve işyerlerine yüksek hızlı internet bağlantısı sağlar. Fiber şebeke döşeme yatırımının toplam maliyeti; kablo maliyeti ile kablo maliyetinin yaklaşık 4 katına varan kazma-yerleştirme-kapama yani inşaat maliyetinden oluşmaktadır.

Ülkemizde 1 metre fiber optik kablonun maliyetinin yaklaşık 1 dolar, 1 metre inşaat maliyetinin de ortalama 4 dolara denk geldiği hesap edilmektedir. Bu da fiber altyapı kurma maliyetinin 1 metrede yaklaşık 5 dolara denk gelmesi anlamına gelmektedir. Bununla birlikte fiber optik kablo döşenmesi için maliyeti etkileyen birçok faktör vardır. Nüfus yoğunluğu, arazi, donanım, mevcut güzergâhın olup olmadığı, hazırlık ve izin bedelleri gibi faktörlere göre maliyet önemli ölçüde değişebilmektedir.

4. Uluslararası fiber yatırımcıları

Türkiye'de fiber optik altyapı yatırımı yapmak isteyebilecek çok sayıda uluslararası şirket vardır. Bu alandaki deneyime sahip ve Türkiye'de fiber optik projelerine yatırım yapmayı düşünebilecek bazı şirketler şunlardır:

- AT&T, Verizon, China Mobile, Orange, Deutsche Telekom ve BT Group gibi telekomünikasyon işletmecileri
- Google, Amazon, Microsoft, Comcast, Time Warner Cable ve Charter Communications gibi internet hizmet sağlayıcıları
- Huawei, Ericsson ve Nokia, Siemens, General Electric, Corning ve ABB Group gibi altyapı ve mühendislik şirketleri
- KKR (Kohlberg Kravis Roberts & Co.), CVC Capital Partners, Goldman Sachs, Morgan Stanley ve JP Morgan gibi altyapı yatırımlarına odaklanmış özel sermaye şirketleri ve finans kuruluşları

Türkiye'de bir fiber optik projesi için potansiyel yatırımcılar bulmak için bu endüstrilerdeki şirketler ile araştırma ve potansiyel yatırım fırsatlarını tartışmak üzere doğrudan iletişim geçmek yardımcı olabilir.

5. Fiber Yatırımcıların ülkemizi tercih etmeme nedenleri

Elektronik haberleşme alanında tam rekabet sağlanmalıdır. Böylelikle sektörümüz yerli ve yabancı yatırımcılar için cazip hale gelecektir. 2002 yılında başlayan serbestleşme hareketinden bugüne gelindiğinde, geçen 20 senenin sonunda bağımsız alternatif işletmecilerin toplam sektör gelirleri içerisindeki payı sadece %9'larda kalmıştır.

Elektronik Haberleşme sektöründe serbestleşmenin 2002 yılında başlaması ile birlikte, yerli ve yabancı sermaye grupları, İnternet Servis Sağlayıcılığı (İSS), Sabit Telefon Hizmeti (STH), Sanal Mobil Şebeke İşletmeciliği (SMŞH) gibi alanlarda yatırımlar yapmışlardır. Ancak adil rekabet ortamının gelişmemesi nedeniyle yatırımlarını durdurarak sektörden çekilmişlerdir. Örnek: Sabancı Grubu (Sabancı Telekom), Koç Grubu (KoçNet), Doğuş Grubu (ixir), Ülker Grubu (Global İletişim), İsveç’li Tele2, ABD’li Verizon, vs. Elektronik Haberleşme Sektöründe tam rekabetin oluşturulmasıyla bu alan, yerli ve yabancı yatırımcılar için yeniden cazip hale gelecektir.

Alternatif işletmeciler perakende ses ve genişbant hizmet sunumunda büyük oranda yerleşik işletmecinin (Türk Telekom’un) altyapısına bağımlıdır. Bu nedenle, perakende pazarlarda etkin rekabetin tesisi için toptan seviyede sunulmakta olan hizmetlerin rekabeti teşvik edecek şekilde belirlenmesi önemli bir husustur. Etkin rekabetin tesisi sonucunda; mal ve hizmet üretiminde çeşitlilik sağlanacak, kalite yükselecek, gerek toplum gerek tüketiciler için en düşük maliyetin ortaya çıkmasına imkân verecek şekilde piyasaların işlemesi sağlanacak, nihayetinde tüketici refahının artması sağlanacaktır. Bunun için;

- Rekabetin tesisine yönelik gerekli ve eksik olan düzenlemeler hayata geçirilmelidir.
- İlgili pazarlarda Türk Telekom’a fiyat sıkıştırması yükümlülüğü getirilmelidir.
- SMŞH işletmecilerinden %15’lik çifte hazine payı alınmamalıdır.
- Sektöre özel teşvik ve destekler sunulmalıdır.

6. Veri merkezlerine giren fiber sayıları

Türkiye coğrafi konumu itibariyle, Orta Doğu, Asya, Afrika ve Avrupa arasında doğal bir köprüdür. Pek çok uluslararası şirket, içerik sağlayıcıları, büyük ölçekli veri merkezi zaten bu özelliği nedeniyle ülkemize gelmeyi planlamaktadırlar. Ancak bunun için fiber altyapımız güçlü ve ucuz olmalıdır. Ülkemizde veri merkezlerine fiber hizmet sunan işletmeci sayısı en fazla 3-4 işletmeci (İSS) ile sınırlı kalmaktadır. Bu rakam Avrupa’da yaklaşık 35, komşumuz Bulgaristan’ın başkenti Sofya’da ise 50’dir. Hizmetin devamlılığı ve kalitesi açısından farklı fiber hatların sayısının artması gerekmektedir.

Veri merkezlerinin bağlantı hızı yükselmelidir. Avrupa’da ortalama bir veri merkezinin bağlantı hızı 2-3 Tbps’dır. Ülkemizde ise bütün veri merkezlerimizin toplam bağlantı hızı ancak 1 Tbps seviyelerindedir. Bununla birlikte, ülkemizde 100 Gbps’lik, veri merkezleri için yavaş denebilecek bir hıza bile, yurt dışına göre astronomik ücretler ödenmektedir.

Örnek olarak; 100 Gbit’lik simetrik hızların fiyatları, İstanbul sınırları içerisindeki iki nokta arasında 100 birim olarak düşünülürse, İstanbul-Frankfurt arasında 10 birimdir. İki noktası İstanbul içerisinde yer alan bir internet devresinin maliyeti uluslararası devre maliyetlerine göre neredeyse 10 katı pahalıdır. Uluslararası devre fiyatları bu kadar düşükken, ülkemiz içerisinde (Local Loop) devre fiyatlarının bu kadar yüksek olması anlamsızdır. Bir başka husus da, son kilometre (last mile), yani bağlanmak istenilen yere olan son bağlantı mesafesidir. Türkiye’de, bazen 2-3 km’yi bulan bu kısım için talep edilen fiyatlar çok pahalıdır. Fiyatların en kısa sürede makul seviyelere indirilmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte, ülkemizde tüm işletmecilerin katılımı ile kurulmuş olan bir İDN olmamasının eksikliği birçok riski de beraberinde getirmektedir.